

УДК 811. 05. 136

Микола ЗИМОМРЯ,

доктор філологічних наук, професор кафедри германських мов і перекладознавства Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (Україна, Дрогобич) zimok@ukr.net

Роман ГОРАК,

письменник (Україна, Львів)

ЕПІСТОЛЯРІЙ – ЧИННИК ТВОРЧОЇ ВЗАЄМОДІЇ: ІВАН ФРАНКО ЯК АДРЕСАТ

У статті акцентовано акцент значення епістолярію як одного із чинників процесу взаємодії творчих особистостей, які репрезентують культури неспоріднених народів. Тут вперше аналізуються листи німецького публіциста й журналіста Йозефа Бекманна, адресовані Іванові Франку упродовж 1898-1899 років. Вони – вагомий причинок для характеристики ролі Івана Франка у зміцненні українсько-німецьких літературних зв'язків на зламі ХІХ– початку ХХ століть.

Ключові слова: епістолярій, творча взаємодія, Йозеф Бекманн як автор, Іван Франко як адресат.

Лит. 3.

Mykola ZYMOMRIA,

Doctor of Philological Sciences, Professor, Department of Germanic Languages and Translation Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University (Ukraine, Drohobych) zimok@ukr.net

Roman HORAK,

writer (Ukraine, Lviv)

CORRESPONDENCE AS A FACTOR OF CREATIVE CO-OPERATION: IVAN FRANKO AS ADDRESSEE

The article is dedicated to value of correspondence as a factor in the process of co-operation of creative personalities, who represent the culture of unfamily nations. The letters of German publicist and journalist Josef Beckmann which were written to Ivan Franko during 1898-1899 are analyzed for the first time. They are the sufficient cause of description the role of Ivan Franko in the strengthening of Ukrainian-German literary relations on a fracture of XIX – beginning XX centuries.

Key words: correspondence, creative co-operation, Josef Beckmann as an author, Ivan Franko as an addressee.

Ref. 3.

Николай ЗИМОПРЯ,

доктор филологических наук, профессор кафедры германских языков и переводоведения Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко (Украина, Дрогобыч) zimok@ukr.net

Роман ГОРАК,

писатель (Украина, Львов)

ЭПИСТОЛЯРИЙ – ФАКТОР ТВОРЧЕСКОГО ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ: ИВАН ФРАНКО КАК АДРЕСАТ

В статье выделено акцент значения эпистолярия как одного из факторов процесса взаимодействия творческих личностей, которые репрезентируют культуры неродственных народов. Здесь впервые анализируются письма немецкого публициста и журналиста Иосифа Бекманна, адресованные Ивану Франко в 1898 – 1899 годах. Они – важное обоснование для характеристики роли Ивана Франко в укреплении украинско-немецких литературных связей на рубеже XIX – начала XX веков.

Ключевые слова: *эпистолярный, творческое взаимодействие, Иосиф Бекманн как автор, Иван Франко как адресат.*

Лит. 3.

Постановка проблеми. Епістолографія – своєрідна наука, основу якої творить практика листування. Воно містить різні ознаки специфічної «гри в діалог» як приватного, так і офіційно-ділового характеру. Особливу змістову настроєність має письменницький епістолярій. Він набув останнім часом вагомого значення, якщо йдеться про дослідницьку зацікавленість з боку численних учених як в Україні, так і поза її межами.

Аналіз досліджень. Досить назвати студії таких дослідників, як М. Возняк, О. Білецький, Ф. Погребенник, Ж. Ляхова, М. Коцюбинська, В. Кузьменко, Т. Заболотна, Г. Мазоха, Л. Курило, Н. Миронець. У цьому контексті заслуговує епістолярна спадщина Т. Шевченка, Марка Вовчка, Лесі Українки, М. Коцюбинського, В. Винниченка та, чи не у першу чергу, Івана Франка. Та у цьому повідомленні йдеться про листи, адресовані авторіві повісті «Борислав сміється».

Виклад основного матеріалу. У жодній з досі опублікованих праць Івана Франка, у т.ч. в його епістолярній спадщині, не згадується ім'я Йозефа Бекманна. А водночас, судячи з даної публікації Бекманнових листів до Івана Франка, між ними мала місце доволі продуктивна кореспонденція, зокрема, упродовж 1898–1899 років. Нами опрацьовано

п'ять листів, що зберігаються у фонді Івана Франка в Інституті літератури ім. Т. Шевченка НАН України (ІЛ, ф.3). Йдеться про роки, що припали на особливо важкий період у житті Івана Франка. Адже тоді судилося пережити три поразки у час виборів до Австрійського парламенту та Галицького сойму. До того ж поява у віденському часописі «Die Zeit» публікації пошукових виступів, а саме «Поет зради» та «Дещо про себе самого», викликала справжню бурю зневаги й ненависті до автора, без перебільшення, блискучої дослідницької студії про творчість Адама Міцкевича як співця концепту-мотиву зради. Натомість стаття «Дещо про себе самого», що послужила ґрунтовною передмовою до Франкової збірки оповідань «Галицькі образки» польською мовою, спричинила не тільки критичний осуд, але й однозначне відвернення від нього з боку польської спільноти, яка почала вважати творця «Галицьких образків» ворогом поляків. До того ж лунали голоси й окремих представників української інтелігенції, що були суголосні оцінкам поляків. Тому й не дивно, що Іван Франко, власне, за наполяганням Михайла Павлика, одного з співтворців з Іваном Франком радикальної партії, покинув її ряди і поволі став відходити від активної участі в суспільно-політичних процесах Галичини та Австро-Угорської монархії. Таким чином, двері редакцій як українських, так і польських часописів, були для нього закриті. Через публікацію згаданої статті про творчість Адама Міцкевича він втратив працю у редакції газети «Kurjer Lwowski». Щоправда, в Івана Франка ще зберігалася можливість друкуватись на шпальтах часопису «Die Zeit», а від 1902 року навіть стати співробітником цього видання. У такій напруженій суспільній атмосфері Іван Франко пережив 25-літній ювілей своєї письменницької діяльності. Ця подія принесла Ювілярові відчутне примирення з українською інтелігенцією, яку так гостро критикував у статті «Дещо про себе самого». Примітно, що у цей час він знайшов роботу в Науковому Товаристві ім. Т.Шевченка, де був редактором власних видань.

До кіл, близьких до редакції «Die Zeit», належав і Йозеф Бекманн. Це свідчать листи, які щойно дійдуть до читачів. З доступних джерел не вдалось віднайти жодних біографічних даних про нього, навіть у такому виданні, як «Ivan Franko. Beiträge zur Geschichte und Kultur der Ukraine. Ausgewählte deutsche Schriften des revolutionären Demokraten 1882 – 1915. Akademie – Verlag – Berlin, 1963», за винятком інформації, яку він подав про себе в листі до Івана Франка від 28 липня 1898 року (в даній публікації лист № 2) : «Я повинен відзначити, що Галичина мені не чужа, оскільки приватно, а також як кадет, а потім і як офіцер, я перебував в гарнізоні у Кракові з 1876 до кінця 1881 року; крім того, я був

під час маневрів у Західній Галичині і частково в Східній Галичині. З огляду на обставини, але й також унаслідок власної сумлінності я оволодів польською мовою, я отримав глибокі уявлення про життя народних верств і можу лишень сказати, що стан справ відтоді тільки погіршився». Бекманн справедливо оцінював свій творчий внесок передусім як журналіста. Однак слід підкреслити: цей внесок охоплює ширшу ділянку його духовних зацікавлень. Так, приміром, він видав низку праць, де закроена проблематика соціального характеру. А одну з них, а саме «Die Wahrheit über Bulgarien» («Правда про Болгарію»), автор репрезентував Івану Франку, передбачаючи можливість написання українським критиком бажаної рецензії.

З листів Йозефа Бекманна, адресованих Івану Франку, однозначно проступає чимало фактів, зокрема й той, що він був членом редколегії часопису «Die Handschrift» («Рукопис»), заснованого в 1899 році. На його сторінках він прагнув «докладно розкрити стан поточної кризи та кризи в імперії загалом», а також висвітлити «галицькі, національні, економічні, злободенні соціальні та моральні проблеми, що призвели до нинішньої ситуації», викликані так званими Баденівськими виборами. Це ілюструє третій лист даної публікації. З цієї метою й звернувся по допомогу до Івана Франка, оскільки був добре знайомий з його пристрасними виступами на шпальтах видання «Die Zeit». Примітно, що Іван Франко одразу позитивно відгукнувся на прохання Йозефа Бекманна і висловив слушні рекомендації стосовно об'єктивного ознайомлення зі станом, що склався в Галичині. Окрім своїх статей, він порадив і відому працю Станіслава Щепановського «Nędza Galicji w sufrach i program energicznego rozwoju gospodarstwa krajowego» («Злиденність Галичини в цифрах та програма енергетичного розвитку господарства краю») (1888), виокремивши ті розробки, в яких Іван Франко широко використав дослідницькі спостереження С.Щепановського.

Йозеф Бекманн робив численні спроби залучити Івана Франка до співпраці, намагаючись привернути його увагу з огляду на важливість авторської рецепції «галицької ситуації» та її інтерпретації крізь призму своїх творів. Проте досі опубліковані бібліографічні покажчики творів Івана Франка не фіксують жодної його позиції, опублікованої в новоствореному виданні «Die Handschrift». Це стосується й найбільш авторитетного видання Мирослава Мороза: «Іван Франко. Бібліографія творів 1874–1964» (Київ.1966). Можна тільки пошкодувати, що досі не виявлено й листів Івана Франка до Йозефа Бекманна, хоч, поза всяким сумнівом, вони були. Це переконливо засвідчують п'ять рукописних листів Йозефа Бекманна до Івана Франка, що зберігаються у відділі ру-

кописів та текстології Інституту літератури ім. Т.Шевченка (фонд Івана Франка). Вони написані готичним письмом, які вперше подаємо з урахуванням особливостей оригіналу в перекладі українською мовою.

Листи до Івана Франка з боку Георга Адама, Оскара Ашбота, Томаса Ахеліса, а також Йозефа Бекманна – все це свідчить про те, що епістолярій постає одним із дієвих чинників творчої взаємодії з урахуванням ролі Івана Франка як адресата.

№ 1

Wien, 26. März 1898

Sehr geehrter Herr!

Durch meinen alten Freund und Mitarbeiter Dr. Friedrich S. Krauss habe ich mir gestattet, Ihnen ein Exemplar meiner Schrift: Die Wahrheit über Bulgarien, zustellen zu lassen und verbinde hiermit die Bitte um eine gültige Besprechung derselben.

In vorzüglicher Hochachtung

Josef Beckmann, IX. Mariannengasse 32

ЛЛ, фонд 3, №1628, арк.103-104. Рукопис. Оригінал.

Відень, 26 березня 1898 року

Вельмишановний Пане!

Через мого давнього друга й співробітника д-ра Фрідріха С. Краусса¹ я дозволив собі передати Вам екземпляр моєї праці «Правда про Болгарію»², у зв'язку з чим звертаюся до Вас з проханням стосовно її прихильного рецензування.

З повагою –

Йозеф Бекманн, IX. Маріанненштрассе 32

№2

Wien, den 28. Juli 1899

VII Lerchenfelderstraße 15

Sehr geehrter Herr!

Ich nehme mir die Freiheit, unbekannterweise mich an Sie mit einem Ansuchen zu wenden, dessen Art Sie aus den nachfolgenden Darlegungen ersehen mögen. Es ist möglich, dass Sie sich meines Namens noch erinnern, denn er stand auf dem Circular eines neu gegründeten lutherischen Unternehmens, betitelt „Die Handschrift“, das Ihnen zugesendet wurde und das auch den Namen Ihres wohlbekannten Dr. F.-Krauss. Doch lege ich auf diesen Umstand hier kein Gewicht und will nur noch bemerken, dass Herr Dr.

Heinrich Kanner es mir nahe gelegt hat, Ihre freundliche Beihilfe für mein Vorhaben zu erbitten.

Ich bin Publizist von Beruf und arbeite an einer Publikation, die möglichst noch im Oktober erscheinen und den Stand der gegenwärtigen Krise und der Reichskrise in aller Ausführlichkeit darstellen, zugleich aber auch die galizischen, nationalen, wirtschaftlichen, die aktuellen sozialen und moralischen Themen entwickeln soll, welche die heutige Lage herbeigeführt haben. Der Ausgangspunkt dieser Publikation wird die Sprachfrage bilden, die als gesamte Angelegenheit und dann für die einzelnen Nationalitäten besonders behandelt werden soll. Der Parlamentarismus, das Verfassungsleben, die Justizfragen, die Pressefreiheit, die Finanzpolitik werden besondere Kapitel bilden. Wichtig ist es, die speziellen Verhältnisse der größeren Länder Böhmen, Galizien, die Länder der ungarischen Krone, die österreichischen Alpenländer in ausgezeichneten Bildern hinzustellen, weil erst aus der Zusammenstellung dieser das Gesamtbild erklärlich und begründet erscheint und dass Galizien als der Prototyp zerfahrener österreichischer Zustände erscheint, müsste dieses Land eine besonders liebevolle Behandlung erfahren und so dachte ich mir, ob Sie sehr geehrter Herr, mir bei Beschaffung interessanter Materialien an die Hand gehen könnten. Ich bemerke, dass meine Darlegungen im Wesentlichen mit den Regierungsarbeiten *Badenis* beginnen und mir somit retrospektiv sind als es zur Begründung und zur Darstellung erforderlich erscheint. Ihre Aufsätze über die galizischen Zustände und die anderer, die „In der Zeit“ erscheinen, habe ich exzerpiert und manche wertvolle Idee daraus geschöpft. Bei meiner Publikation handelt es sich aber weniger um politische Daten und Zahlen, obwohl die dort genannten Themen sprechend sind und sicher benutzt werden sollen, als um die Revierseite der Medaille, die Geheimgeschichte oder wie die Franzosen treffend sagen: *Le dessous de l'affaire*. Ich muss bemerken, dass Galizien mir nicht fremd ist, in dem ich von 1876 bis Ende 1881 als Kadett und dann als Offizier in Krakau in Garnison lag und privat, doch auch bei Manövern mich ziemlich in Westgalizien und teilweise auch in Ostgalizien umgetan. Da ich notgedrungen, doch auch aus eigenem Fleiße die polnische Sprache ganz innehatte, hatte ich auch einen Einblick in die tieferen Volksschichten erlangt und kann nur sagen, dass die Lage der Dinge sich seither nur verschlechtert haben müsse. Ich führe dies an, um Ihnen die Beschaffung von Material, falls Sie die Gewogenheit hätten, dies zu tun, zu erleichtern, indem Sie mir auch polnische Publikationen, Zeitungsartikel, kurz brauchbares Zeug schicken würden. Ich muss wohl gestehen, dass ich seither den Gebrauch der polnischen Sprache verlernt habe, da ich aber andere slawischen Sprachen gut kenne, kann ich jedes slawische Idiom zur Genüge

verstehen und speziell in das Polnische würde ich mich bald hinein finden. Vielleicht wären Sie selbst in der Lage, aus dem Schatze Ihrer Kenntnisse oder aus anderweitigen Publikationen Ihrer Feder mir manches zu gewähren. Meiner Erkenntlichkeit dürfen Sie sich versichert halten und würden gewiss Anlass nehmen, Sie in meiner Publikation zum Ausdruck zu bringen. Für heute begnüge ich mich mit der Vorausschau und sehe Ihrer Antwort mit Spannung entgegen.

In Hochachtung ergebener Josef Beckmann

ІЛ, фонд 3, № 1624, арк..85–88.Рукопис.Оригінал.

Відень, 28 липня 1899 року
VII Лерхенфельдерштрассе 15

Вельмишановний Пане!

Попри те, що ми не знайомі особисто, дозволю собі звернутися до Вас з проханням, сутність якого Ви матимете змогу зрозуміти з наступних пояснень. Цілком можливо, що Ви досі пам'ятаєте моє ім'я, оскільки воно було зазначене на надісланому Вам циркулярі новоствореної лютеранської інституції під назвою „Die Handschrift“ («Рукопис»), а також ім'я Вашого знайомого д-ра Ф.-Краусс. Однак, я не надаю особливої ваги цій обставині і прагну тільки зазначити, що д-р Гайнріх Каннер³ рекомендував мені просити Вашої люб'язної підтримки для мого проекту.

За фахом я журналіст і працюю над публікацією, що ймовірно з'явиться вже в жовтні і повинна докладно розкрити стан поточної кризи та кризи в імперії загалом; водночас тут висвітлюються галицькі, національні, економічні, злободенні соціальні та моральні проблеми, що призвели до нинішньої ситуації. Осердя цієї публікації творить мовне питання, якому слід приділяти особливу увагу як у цілому, так і особливо у зв'язку з окремими національними спільнотами. Парламентаризм, конституційне життя, питання правосуддя, свобода преси, фінансова політика – все це складатимуть осібні розділи. Важливо продемонструвати самобутні взаємини більших земель – Богемії, Галичини; переконливо проілюструвати стан життя на землях угорської корони, дотичних австрійських альпійських земель, бо ж тільки таке зіставлення дає змогу збагнути і обґрунтувати загальну картину; у свою чергу, Галичина постає прототипом неодоленості становища в Австрії, а ця земля заслуговує особливого турботливого обходження; відтак я подумав, чи не могли б Ви, вельмишановний Пане, допомогти мені в підготовці змістовних матеріалів. Відзначу, що мої початкові міркування по суті суголосні з урядовими напрацюваннями Бадені, а тому вони мають ретроспектив-

ний характер, що видається необхідним для обґрунтування та висвітлення фактів. Я виписав Ваші есе про становище в Галичині та низку інших, що з'явилися в часописі «In der Zeit» («Час»)⁴, а звідси і почерпнув деякі цінні ідеї. У моїй публікації меншою мірою йдеться про політичні дані і цифри, хоча зазначені в них теми є промовистими і їх можна, без сумніву, використовувати на рівні зворотньої сторони медалі, тасмної історії або, як влучно кажуть французи: *Le dessous del' affaire*⁵. Я повинен відзначити, що Галичина мені не чужа, оскільки приватно, а також як кадет, а потім і офіцер, я перебував в гарнізоні у Кракові з 1876 до кінця 1881 року; крім того, я бував під час маневрів у Західній Галичині і частково в Східній Галичині. З огляду на обставини, але й також унаслідок власної сумлінності я оволодів польською мовою, я отримав глибокі уявлення про життя народних верств і можу лишень сказати, що стан справ відтоді тільки погіршився. Підкреслюю це, щоб полегшити Вам підбір матеріалу, якщо Ви будете люб'язні це зробити, тобто Ви можете також надіслати мені польськомовні публікації, газетні статті, інші корисні матеріали. Звісно, я повинен зізнатися, що відтоді я втратив вправність у використанні польської мови, однак, оскільки я добре знаю інші слов'янські мови, то достатньою мірою можу зрозуміти будь-яку слов'янську ідіому і я швидко зорієнтуюсь особливо в польській мові. Можливо, Ви були б у змозі надати мені дещо зі скарбниці Ваших знань або з цінних публікацій з-під Вашого пера. Ви можете бути впевнені стосовно моєї вдячності і, звісно, скористається можливістю мати свій внесок у моїй публікації. Сьогодні ж я обмежуся таким передбаченням і з нетерпінням чекатиму Вашої відповіді.

З повагою, відданий Вам Йозеф Бекманн

№ 3

Wien, 10. August 1899

Wertgeschätzter Herr!

Ich bin Ihnen wirklich tief verbunden für die anerkennenden Worte, mit welchen Sie meine Mitteilungen betreffend die Publikation, welche ich vorbereite, aufgenommen haben, und noch mehr für die freundliche Geneigtheit, mir dabei behilflich zu sein, ungeachtet es Ihnen in zweifacher Beziehung schwer fällt. Nun im Besitz Ihrer so ausführlichen Schreiben bin ich in der Lage, meine Wünsche näher zu präzisieren. Vor allem möchte ich bemerken, daß an eine Durchsicht der beiden genannten Blätter nicht daran gedacht werden kann. Erstens wären sie mir nicht zugänglich und dann brauche ich fast alle meine Zeit, um auch anderweitiges Material zu sammeln und gleich zu redigieren, weil mir sonst die Sache über den Kopf wachsen würde. Dagegen

will ich gern Szczepanowskis⁶ Werk *Nędza Galicji*⁷ vornehmen, müsste es jedoch erst beschaffen, denn es liegt weder in der Universitätsbibliothek noch in der Hofbibliothek auf. Vielleicht haben Sie die Freundlichkeit, mir mitzuteilen, wo ich es beziehen könnte. Ist das wohl das Werk Szczepanowskis, dessen Werk Sie in einer Polemik mit ihm in der „Zeit“ so wirkungsvoll ad absurdum geführt haben? Ihre Idee, das mir Wissenswerte zu einer Art Fragebogen zusammen zu stellen, mutet mich sehr sympathisch an, aber eben darin liegt die Schwierigkeit. Ich bin mit den galizischen Verhältnissen zu wenig vertraut, als dass ich mehr als allgemeine Wünsche vorbringen könnte. Da ich erwarten darf, aus Szczepanowskis Werk Patienische und anderweitiges Material über die wirtschaftlichen und sozialen Zustände der beiden Volksstämme schöpfen zu können, wäre ich Ihnen verbunden, wenn Sie mir mehr pikantes Material geben oder beschaffen könnten. Als Beispiel möchte ich die Erzählung Ihrer Verhaftung und des in Handschellen zurückgelegten Weges zu Ihrem Schulfreund und Bezirkshauptmann anführen, das ich als charakteristisches Beispiel galizischer Verwaltungspraxis benutzen werde. Gewiß giebt es noch mehr solche Fälle von Übergriffen von Willkürnahme und Brutalitäten. Auch denke ich mir, dass einige Fälle von crassen Wahlbestechungen sich gut ausnehmen würden wie überhaupt die Schilderung einer galizischen Wahl mehr als jedes andere für die Zustände jenes Landes sprechen müßte. Das Praginationswesen mit seinen Auswüchsen wäre vielleicht auch geeignet, die Dinge in Galizien zu illustrieren.

Auch die Rolle der galizischen Juden sollte thematisiert werden. Als Kenner Galiziens wüsste ich wohl, welche Rollen er spielt, aber immerhin nicht genug, um diesen bedeutenden und in wirtschaftlicher Hinsicht ernst in Betracht kommenden Elementen die gebührende Stellung zuzuweisen.

Die Schlachta wird gewiss auch Typen aufweisen, die den in Prewonskis Memoiren so lebensvoll dargestellten gleichkommen.

Auch in Stojalowskis Laufbahn mag es noch unbekannte Einzelheiten geben.

Ich will hoffen, dass Sie nun im Klaren sind, was ich von Ihrem so liebenswürdigen Entgegenkommen mir verspreche. Ihre weitere Geneigtheit, den Galizien betreffenden Teil im Manuskript überprüfen zu wollen, erfreut mich ganz besonders, und werde gewiss davon Gebrauch machen.

Empfangen Sie, sehr geehrter Herr Doktor, den Ausdruck meiner vorzüglichen Hochachtung, mit dem ich zeichne

Ihr ergebener

Josef Beckmann, Lerchenfelderstraße 15

Відень, 10 серпня 1899 року

Високоповажний Пане!

Справді я щиро й глибоко вдячний Вам за слова визнання, якими Ви сприйняли мої повідомлення щодо публікації, яку я готую, а ще більше – за люб'язну готовність допомогти мені при цьому, хоча це й справляє для Вас труднощі. Тільки маючи в розпорядженні Ваші докладні листи, я отримав змогу більш чітко визначити свої побажання. Передусім прагну зазначити, що про огляд двох названих рукописів не могло бути й гадки. По-перше, вони не були доступні для мене, крім того, я потребував майже увесь мій час для того, щоб зібрати інші цінні матеріали й водночас редагувати їх, бо інакше все це перевершить мої зусилля. А все ж, я охоче попрацюю з твором «*Ńędza Galicji*» Щепановського⁶; проте спершу мені потрібно його придбати, оскільки його нема ані в університетській бібліотеці, ані в придворній бібліотеці. Можливо, Ви виявили б прихильну люб'язність повідомити мені, де я міг би його роздобути. Ба, чи не йдеться тут про працю Щепановського, твір якого Ви – у полеміці з ним на шпальтах часопису «*Zeit*» («Час») – так дієво звели до абсурду? Ваша ідея щодо доцільності укладення свого роду запитальника видається мені дуже симпатичною, але саме в цьому і полягає трудність. Я замало ознайомлений з ситуацією в Галичині, аби вийти за рамки загальних запитів. Оскільки маю підстави очікувати, що з твору «*Patienische*» (?)⁷ Щепановського та інших вартісних джерел, я зможу пізнати економічні і соціальні умови обох етнічних спільнот, я був би Вам вдячний, якби Ви могли мені дати чи роздобути для мене більш пікантний матеріал. В якості прикладу я хотів би згадати історію Вашого арешту та пройдений у кайданах шлях до Вашого шкільного товариша та окружного начальника, яку я використаю як характерну ілюстрацію адміністративної практики в Галичині.

Напевно, є ще чимало таких випадків зловживання свавіллям і жорстокістю. Гадаю також, що деякі випадки кричущих підкупів виборців знайдуть добрий резонанс, власне, зображення галицьких виборів загалом буде найбільш промовистим стосовно ситуації на цій землі. Сутність з його рельєфними зловживаннями, можливо, також підходить для ілюстрації стану речей у Галичині.

Слід розглянути і роль галицьких євреїв. Як знавець Галичини я добре усвідомлюю, яку роль вони відіграють, але цього ще недостатньо, щоб окреслити відповідне місце для цього важливого й серйозного елемента з економічного погляду.

Шляхта, безумовно, також виказує наявність таких типів, які так життєво зображені в мемуарах Превонського⁸.

Крім того, у життєписі Стояловського⁹ можуть бути ще невідомі деталі.

Прагну сподіватись, Вам стало очевидним те, що я очікую Вашої люб'язності посприяти мені. Ваша готовність перевірити у подальшому частину рукопису, що стосується Галичини, мене особливо тішить і, звичайно, я скористаюсь з такої пропозиції.

Прийміть, вельмишановний Пане Докторе, запевнення стосовно моєї найвищої поваги до Вас.

З повагою –

Йозеф Бекманн, Лерхенфельдерштрассе 15

№ 4

6. September 1899

Werther Herr Doctor!

Glauben Sie nicht, daß diese meine Zeilen als Memento an Sie gehen, um eine Antwort auf mein letztes zu veranlassen. Ich bin mir der Schwierigkeiten bewußt, welche die Beantwortung der verschiedenen Fragepunkte bietet, und wie vieler Zeit es bedarf, um das Material zu erlangen. Ich werde Ihnen für alles, was Sie mir geben wollen, dankbar sein. Für heute möchte ich Sie bloß aufmerksam machen, daß ich einen Theil des in meinem letzten Schreiben angeführten Materials hier erhalten kann. Was Universitäts- und Hofbibliothek nicht haben, besitzt vielfach die Bibliothek des Abgeordnetenhauses. Ich bin eben dabei, die Broschüre: Die Wahlen in Ostgalizien 1897, die von dem ruthenischen Comité ausgegeben wurde, zu exzerpieren und habe nur die Qual der Wahl unter hochinteressantem Material. Dann stehen mir fünfzehn Feuilleton-Aufsätze von Dr. Josef Zipser, die unter dem Titel: Aus der Provinz Badeni im Jahre 1897 im Journal erschienen sind, zur Verfügung; sie bieten viel wertvolles Material, namentlich über die Stellung des Adels und der Rolle, welche er spielt. Es sind noch einige andere Publikationen über Galizien und über die Politik der Polenclubs da.

Ich glaube also, daß ich auf die Mühe, Szczepanowskis Werk zu benutzen, verzichten kann, und bitte Sie nochmals nach Maßgabe der Möglichkeit Ihrerseits dazu beizutragen.

Mit hochachtungsvollen Grüßen verbleibe ich Ihr ergebener Josef Beckmann

ЛЛ, фонд 3, № 1624, арк. 93–94. Рукопис. Оригінал.

6 вересня 1899 року

Шановний Пане Д-ре!

Не подумайте, що ці мої рядки надійшли до Вас, власне, як нагадування з метою отримати відповідь на мій останній лист. Я усвідомлюю усю складність, пов'язану з поданням відповідей на розмаїті позиції в питаннях, а також і те, скільки часу потрібно, щоб роздобути необхідний матеріал. Я буду вдячний Вам за все, що Ви мені дасте. Нині ж я тільки прагну звернути Вашу увагу на той факт, що частину матеріалу, про який я згадував у своєму останньому листі, я можу й тут отримати. Те, чого не мають університетська та придворна бібліотеки, у багатьох випадках наявне в бібліотеці Палати депутатів. Я саме роблю виписки з брошури «Вибори у Східній Галичині 1897 року», виданої русинським комітетом; так і постав я перед мукою вибору з огляду на вельми цікавий матеріал. У своєму розпорядженні маю також п'ятнадцять фейлетонів д-ра Йозефа Ціпсера¹⁰, що побачили світ під назвою «3 провінції Бадені» 1897 року в журналі; вони містять багато цінного матеріалу, особливо щодо позиції дворянства і тієї ролі, яку воно відіграє. Тут є ще низка інших публікацій про Галичину та політику Польського клубу.

Отже, я вважаю, що можу відмовитись від зусиль використати твір Щепановського, і ще раз звертаюся до Вас з проханням посприяти мені на рівні Ваших можливостей.

З шанобливими вітаннями залишаюся щиро відданим

Ваш Йозеф Бекманн

№ 5

Wien, 7. October 1899

Lerchenfelderstraße, 15

Sehr geehrter Herr Doctor!

Verzeihen Sie, daß ich Sie noch einmal bemühe, mit der Bitte, mir doch mitteilen zu wollen, ob ich auf Ihre Teilnahme rechnen kann, bez. ob Sie in der Lage wären, mir einiges von dem gewünschten Material baldigst zu senden. Die Zeit drängt und ich müßte noch in diesem Monat das ganze Manuscript fertig haben. Alles was ich an Material über Galizien besitze, ist bereits zusammengestellt und redigiert, und ich möchte also wissen, ob ich auf weiteres rechnen oder schon abschließen muß.

Ich versehe mich von Ihrer Freundlichkeit einer Antwort und zeichne mit hochachtungsvollen Grüßen

Josef Beckmann

ІІ, фонд 3, №1624, арк. 101.Рукопис.Оригінал.

Відень, 7 жовтня 1899 року
Лерхенфельдерштрассе, 15

Вельмишановний Пане Докторе!

Перепрошую, що знову намагаюсь звернутися до Вас з проханням повідомити мені, чи можу я розраховувати на Вашу участь, а також про те, чи Ви матимете змогу якомога швидше надіслати мені дещо з потрібних матеріалів. Час тисне, а я повинен ще цього місяця завершити рукопис. Увесь матеріал, який маю про Галичину, вже укладено і відредаговано; відтак я хотів би знати, чи можу розраховувати на подальші матеріали від Вас, чи вже закінчувати працю.

З огляду на Вашу прихильність очікую від Вас відповідь. З шанобливими зиченнями

Йозеф Бекманн

Примітки

1. *Фрідріх-Самуель Краусс* (1859–1936) – німецький етнограф, видавець, перекладач також редактор фольклорних матеріалів різних народів.

2. Мова йде про книжку «Die Wahrheit über Bulgarien» («Правда про Болгарію»); Лейпціг, 1898, 142 с.; в бібліотеці Івана Франка – відсутня, однак наявні у фондах ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України.

3. *Гайнріх Каннер* (1864–1932 ?) – один з редакторів часопису «Die Zeit». Більш детально про нього та листування з Іваном Франком: Роман Горак, Михайло Василенко. «Гостем у німців». / Науковий вісник музею Івана Франка у Львові.- Випуск 11.- Львів, 2012.-С. 241– 403.

4. Про часопис «Die Zeit»: Роман Горак, Михайло Василенко. «Гостем у німців»// Науковий вісник музею Івана Франка у Львові.- Випуск 11.- Львів, 2012.- С. 241– 403.

5. Це необхідно зробити (*фр.*).

6. *Станіслав Щепановський* (12.12.1846 – 31.11.1900) – економіст і політик, в Галичині був одним із піонерів вугільної та нафтової промисловості. Автор нашумілої книжки «Злиденність Галичини в цифрах та програма енергетичного розвитку господарства краю», яка вийшла у 1888 році. Автор багатьох статей з економічного та політичного життя Галичини. Виступав за якнайшвидшу реорганізацію краю та розвитку в ньому промисловості, що привело б його до економічного зростання та перетворення з економічно відсталого у процвітаючий. Він створював нафтовидобувні та вугільні підприємства, а в 1889 році організував перше у Львові Акціонерне товариство нафтової промисловості. Був послом Віденського парламенту (з 1886 року) та Галицького сейму (з 1889 року). Помер у Наугаймі, але похований у Львові на полі Іа Личаківського цвинтаря. Разом з ним в одному гробівці похований його внук Станіслав-Ян, який загинув в авіакатастрофі. На могилі споруджено монумент. Складений з необроблених кам'яних брил, що символізують той стан економіки, свідком якої був С. Щепановський, коли працював на благо Галичини. На вершині брил – бронзовий орел як символ

Польщі. На першому плані брил – погруддя С. Щепановського роботи скульптора Г. Кузневича. Іван Франко часто використовував праці С.Щепановського для своїх критичних робіт про реальний стан економічного життя Галичини, про що свідчить низка праць, зафіксованих у другій книзі 46-го тому Зібрання творів у 50-ти томах.

7. Нечітке написання слова.

8. Невстановлена особа.

9. *Стояловський Станіслав* (1845–1911) – римо-католицький священник, засновник клерикального напрямку в селянському русі, відзначався радикальними поглядами, за що був відлучений Ватиканом від костелу; згодом поновлений.

10. Роман Горак. Листи Йозефа Ціпсера до Івана Франка./ Науковий вісник музею Івана Франка у Львові. Випуск 15. Львів 2014.- С. 252–274; Зимомря М., Горак Р. Листи Георга Адама до Івана Франка // Науковий вісник Музею Івана Франка у Львові.- Вип.15.–С.322 – 348; Горак Р., Зимомря М. Запрошення до співпраці (Лист Т. Ахеліса до І. Франка) //Науковий вісник Музею Івана Франка у Львові.- Вип.18.–С.405 – 409.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Горак Роман. Листи Йозефа Ціпсера до Івана Франка / Науковий вісник музею Івана Франка у Львові. – Вип. 15. – Львів, 2014.– С. 252–274.

2. Горак Р., Зимомря М. Запрошення до співпраці (Лист Т. Ахеліса до І. Франка) / Науковий вісник Музею Івана Франка у Львові. – Вип.18. – С. 405 – 409.

3. Зимомря М., Горак Р. Листи Георга Адама до Івана Франка / Науковий вісник Музею Івана Франка у Львові. – Вип.15. – С. 322 – 348.

REFERENCES

1. Horak Roman. Lysty Yozefa Tsipsera do Ivana Franka / Naukovyi visnyk muzeiu Ivana Franka u Lvovi. – Vyp. 15. – Lviv, 2014. – S. 252–274.

2. Horak R., Zymomria M. Zaproshennia do spivpratsi (Lyst T. Akhelisa do I. Franka) / Naukovyi visnyk Muzeiu Ivana Franka u Lvovi. – Vyp.18. – S. 405 – 409.

3. Zymomria M., Horak R. Lysty Heorha Adama do Ivana Franka / Naukovyi visnyk Muzeiu Ivana Franka u Lvovi. – Vyp. 15. – S. 322 – 348.